

(caregiver).

The conclusion is drawn that from the content of Article 167 of the Criminal Code of Ukraine «Abuse of guardianship rights» it becomes clear that criminal liability arises for the abuse of guardianship rights only regarding the property rights and interests of the child, neglecting the personal non-property rights and interests of the child. Therefore, further research on the objective side of this category of crimes is justified.

The article highlights the peculiarities of protecting a child's rights and interests from abuses by a guardian or caregiver. Two methods of such protection are discussed: through administrative channels (a commission for the protection of children's rights) and through legal proceedings.

Keywords: *abuse of rights, child, guardianship, care, criminal liability, Unified state register of court decisions.*

УДК 342.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-95-103



Юлія ЛЕБЕДЄВА ©

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Досліджено організаційно-правові гарантії репродуктивних прав людини в Україні, що є основою для створення демократичної, правової та соціальної держави. Проаналізовано внутрішньо узгоджену систему інституцій, до якої входять органи публічної влади та інститути громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на забезпечення, реалізацію та захист репродуктивних прав людини. Запропоновано класифікувати гарантії репродуктивних прав людини за такими ознаками: рівнем механізму гарантування – на міжнародні та національні, а національні, у свою чергу, на гарантії, визначені Конституцією України (конституційні), та гарантії, сформульовані в законах України та підзаконних нормативно-правових актах; способом дії – на гарантії реалізації, охорони та захисту; характером функціонування – на матеріальні та процесуальні норми.

Здійснено аналіз статусу окремих провідних міжнародних інституційних гарантів, одним із видів діяльності яких є реалізація репродуктивних прав і свобод людини. Акцентовано увагу на тому, що відсутність координації в їхній діяльності не забезпечує досягнення ними єдиної мети, у зв'язку з чим необхідною є систематизація нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вищезазначених суб'єктів у сфері забезпечення репродуктивних прав людини.

Зроблено висновок, що співпраця держави з громадськими організаціями є ефективною, оскільки: громадські організації користуються підвищеною довірою у вирішенні їхніх проблем; таким організаціям притаманний високий рівень мотивації; правозахисні ініціативи громадських організацій переважно є успішними та ефективними; взаємодія з громадськими організаціями сприяє відкритості та прозорості діяльності органів публічної влади у реалізації повноважень у сфері репродуктивних прав людини.

Ключові слова: *репродуктивні права, репродуктивна свобода, організаційно-правові гарантії, інституційні гарантії, гарантії репродуктивних прав.*

Постановка проблеми. Актуальність та новизна дослідження діяльності національних та міжнародних інституцій у сфері гарантування репродуктивних прав людини полягає у тому, що наразі в Україні не сформовано системи їх дієвої взаємодії. Так, бракує єдиних підходів щодо розуміння ефективного функціонального інструментарію, механізмів координації у сфері гарантування репродуктивних прав.

На шляху до європейської інтеграції, найбільшого значення для розвитку демократичної держави набувають інституційні гарантії, що є основою для створення демократичної, правової та соціальної держави. Організаційно-правові (інституційні)

© Ю. Лебедева, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9745-2796>

u.lebedeva@gmail.com

гарантії представлені системою основних суб'єктів права, які уповноважені визначати основні репродуктивні права і свободи, закріплювати механізми їх реалізації та здійснювати судовий, а також позасудовий захист у разі їх порушення.

В юридичній літературі широко використовуються такі поняття, як «організаційно-правові гарантії» та «інституційні гарантії». Вони, як правило, вважаються тотожними, адже вказують на систему суб'єктів.

До національних інституційних гарантів, що забезпечують ефективну реалізацію та захист репродуктивних прав і свобод людини, доцільно віднести: Верховну Раду України; Президента України; Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади; військово-цивільні адміністрації; органи влади Автономної республіки Крим; Конституційний Суд України та суди системи судоустрою; органи місцевого самоврядування; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; прокуратуру; адвокатуру; інститути громадянського суспільства тощо. Проте слід акцентувати, що відсутність координації у діяльності національних та міжнародних інституцій у сфері гарантування репродуктивних прав і свобод людини призводить до того, що вони не працюють на досягнення єдиної мети.

Виклад основного матеріалу. Для з'ясування змісту та умов ефективного функціонування інституційних (організаційно-правових) гарантів репродуктивних прав і свобод людини необхідним є аналіз їхньої діяльності в цьому напрямі.

Провідне місце серед інституцій, що забезпечують реалізацію репродуктивних прав і свобод людини, належить Верховній Раді України, діяльність якої полягає у прийнятті законів та підзаконних нормативно-правових актів із метою вирішення проблем репродуктивних прав людини.

Так, застосуванню підлягають норми Конституції України, Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та деякі інші підзаконні акти. Водночас в українському законодавстві відсутнє комплексне регулювання у сфері репродуктивних правовідносин. Варто звернути увагу на те, що жоден із вищевказаних актів не використовує дефініції «репродуктивне право» та не регламентує порядку його реалізації, що підтверджує необхідність розробки та вдосконалення законодавства у цій сфері [1].

Так, у Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» регламентовано застосування штучного запліднення та імплантацію ембріона (ст. 48); встановлено підстави для застосування методів стерилізації (ст. 49); передбачено добровільне штучне переривання вагітності тощо (ст. 50) [2].

Президент України, відповідно до ч. 1 ст. 102 Конституції України, є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Відповідно до ст. 93 Конституції України право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Президенту України. Законопроекти, визначені Президентом України як невідкладні, розглядаються Верховною Радою України позачергово [3]. Крім того, Президент України у контексті своєї діяльності та з метою гарантування репродуктивних прав людини уповноважений приймати акти у формі указів та розпоряджень, а також доручень, у яких: по-перше, деталізуються закони у досліджуваному питанні; по-друге, врегульовуються відносини у сфері реалізації репродуктивних прав людини.

Відповідно до ст. 106 Конституції України Президент України може сприяти забезпеченню репродуктивних прав людини через: представництво держави в міжнародних відносинах, керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, ведення переговорів та укладання міжнародних договорів України; накладання вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України [3]. Нормотворчу діяльність Президент реалізує шляхом: розробки та підписання галузевих законів; затвердження національних стратегій із прав людини, зокрема спрямованих на захист репродуктивних прав людини та удосконалення інституційних гарантій їх реалізації. У своїй діяльності Президент України повинен реагувати на звернення громадян, зокрема й у сфері порушення репродуктивних прав. Так, наприклад, громадяни України мають право шляхом подання пропозицій, зауважень та скарг звернутися на вебсайт Офіційного інтернет-представництва Президента України щодо гарантування репродуктивних прав.

Із причин поточної демографічної ситуації гарантування репродуктивних прав

потребує особливої уваги Президента України з огляду на політико-правові питання, що вимагають його першочергової участі. Так, необхідною є активізація гарантування репродуктивних прав шляхом стимулювання діяльності органів державної влади.

У системі органів виконавчої влади важливим гарантом репродуктивних прав людини є Кабінет Міністрів України. Зокрема, з метою гарантування репродуктивних прав людини Кабінет Міністрів України видає постанови і розпорядження, що є обов'язковими до виконання. Вищезазначене положення підтверджується ч. 1 ст. 117 Конституції України, де закріплено, що в межах своєї компетенції Кабінет Міністрів України видає постанови і розпорядження, котрі є обов'язковими до виконання [3].

Відповідно до ст. 14 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» реалізація державної політики охорони здоров'я покладається на органи виконавчої влади. Так, Кабінет Міністрів України організує розробку та здійснення державних цільових програм, створює економічні, правові та організаційні механізми, що стимулюють ефективну діяльність у сфері охорони здоров'я (у тому числі репродуктивного), забезпечує розвиток мережі закладів охорони здоров'я, укладає міжурядові угоди і координує міжнародне співробітництво з питань охорони здоров'я, а також у межах своєї компетенції здійснює інші повноваження, покладені на органи виконавчої влади у сфері охорони здоров'я [2]. Зазначене положення підтверджується ст. 2. Закону України «Про Кабінет Міністрів України», що регламентує основні завдання Кабінету Міністрів України [4].

Слід звернути увагу на відсутність належного забезпечення репродуктивних прав та визначення їхнього обсягу. Таким чином, саме на органи виконавчої влади покладені основні повноваження щодо виконання чинного законодавства, формування і реалізації державної політики у сфері гарантування репродуктивних прав людини.

Центральними органами виконавчої влади, що гарантують репродуктивні права людини, є Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство освіти і науки України та ін.

Міністерство охорони здоров'я України є основним органом виконавчої влади, що на загальнодержавному рівні формує та реалізує політику у галузі охорони здоров'я, зокрема репродуктивних прав людини. Так, повноваження Міністерства охорони здоров'я України передбачені ст. 48–51 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [2]. Вони деталізуються у Положенні про Міністерство охорони здоров'я України [5]. Повноваження Міністерства освіти і науки України у сфері охорони здоров'я визначені Положенням про Міністерство освіти і науки України, зокрема, це відомство здійснює заходи щодо організації медичного обслуговування [6]. Повноваження Міністерства соціальної політики України передбачені Положенням про Міністерство соціальної політики України, зокрема у сфері удосконалення державної політики щодо демографічного розвитку, в тому числі підвищення рівня народжуваності та розвитку сім'ї; поліпшення здоров'я населення [7].

Якщо звернутися до положень про вищезазначені міністерства, можна констатувати, що у них міститься у загальних формулюваннях перелік їхніх завдань і функцій, що передусім регламентують питання охорони здоров'я, при цьому спеціально не визначено ті, що безпосередньо спрямовані на гарантування репродуктивних прав і свобод людини.

Варто наголосити, що одним із вагомих аспектів реалізації особою своїх репродуктивних прав в Україні є розвиток допоміжних репродуктивних технологій. Однак в Україні немає окремого закону, що регулював би зазначену сферу, а більшість правових засад регламентовано в Уніфікованому клінічному протоколі первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Планування сім'ї», затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України № 59 від 21 січня 2014 р. [8].

У свою чергу, Державна міграційна служба України реалізує державну політику у демографічній сфері. Положенням про Державну міграційну службу України, зокрема, регламентовано повноваження у сфері створення, удосконалення, розвитку, супроводження та підтримки функціонування Єдиного державного демографічного реєстру, а також щодо здійснення заходів із захисту інформації в ній [9].

Важливу роль у захисті репродуктивних прав людини відіграють органи судової влади. Так, Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції в Україні [3], що здійснює конституційне судочинство, об'єктом якого є, наприклад,

конституційно-правовий статус людини і громадянина, в тому числі їх репродуктивні права та гарантії їх здійснення.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про Конституційний Суд України» до повноважень цього органу належить вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим [10]. Так, реалізуючи функцію конституційного контролю, Конституційний Суд України безпосередньо впливає на гарантування у національному законодавстві репродуктивних прав людини.

Конституційний Суд України розглядає конституційні скарги з метою встановлення відповідності Конституції України законів України, що застосовані в остаточному судовому рішенні. Результатом реалізації цієї функції Конституційного Суду України є: поновлення конституційних прав і свобод людини; скасування неконституційних актів чинного законодавства чи їхніх окремих положень [11]. Отже, механізм захисту та відновлення репродуктивних прав людини удосконалено та посилено.

Загальні суди, виступаючи гарантом стабільності суспільних відносин та сприяючи тим самим сталому розвитку, відіграють важливу роль, реалізуючи функцію правосуддя в адміністративних, кримінальних, цивільних та господарських справах, тим самим забезпечуючи репродуктивні права осіб [12]. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [13] передбачає, що суди захищають та відновлюють, зокрема, і репродуктивні права людини. Зважаючи на те, що практика Європейського суду з прав людини є частиною національного законодавства, на думку як науковців, так і правозахисників, для українських судів саме вона має бути основним зразком та джерелом, зокрема у сфері гарантування репродуктивних прав і свобод людини [14].

Що стосується місцевого рівня, то частина повноважень, котрі покладено на органи місцевої виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, щодо забезпечення реалізації репродуктивних прав людини регламентовано положеннями Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Так, наприклад, складовою частиною державної політики охорони здоров'я в Україні є політика охорони здоров'я в Автономній Республіці Крим, місцеві і регіональні комплексні та цільові програми, що формуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та відображають специфічні потреби охорони здоров'я населення, яке проживає на відповідних територіях (ст. 13); вони реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я в межах своїх повноважень, передбачених законодавством (ст. 14); сприяють розвитку закладів охорони здоров'я усіх форм власності (ст. 16); здійснюють планування розвитку мережі закладів охорони здоров'я комунальної форми власності, приймають рішення про створення, припинення, реорганізацію чи перепрофілювання закладів охорони здоров'я (ст. 16) тощо [2].

Слід звернути увагу, що відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» для виконання повноважень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених цим законом, у районі відсічі збройної агресії російської федерації, зокрема в районі проведення антитерористичної операції, можуть утворюватися військово-цивільні адміністрації [15].

Доступним для осіб є правовий захист їхніх репродуктивних прав і свобод, котрий в умовах сьогодення використовується неефективно. Так, цю проблему відповідно до своїх повноважень вирішують, наприклад, правоохоронні та правозахисні органи – прокуратура, адвокатура, поліція, омбудсмен та ін. Ці органи є самостійними елементами інституційних (організаційно-правових) гарантій репродуктивних прав людини.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини є важливим елементом інституційної підсистеми механізму забезпечення прав і свобод людини, зокрема репродуктивних [16]. Слід акцентувати увагу, що омбудсмен наділений широким колом повноважень, що, у свою чергу, надає йому можливість захищати гарантовані конституцією права і свободи людини і громадянина, адже реалізація репродуктивних прав і свобод людини потребує особливої уваги в умовах поточної демографічної ситуації в Україні.

Прокуратура відіграє важливу роль у забезпеченні репродуктивних прав людини шляхом реалізації функцій підтримки державного обвинувачення в суді, організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, гарантуючи при цьому рівність кожного перед законом. Участь прокурора у кримінальному судочинстві щодо

забезпечення репродуктивних прав і свобод людини має бути спрямована на гарантування принципів верховенства права, законності і справедливості.

Законодавство, що регулює правовий статус адвоката, надає достатньо повноважень, що сприяють захисту репродуктивних прав і свобод [17]. На практиці адвокати здійснюють гарантування репродуктивних прав людини переважно через захист фізичних осіб. Але громадяни не завжди готові відстоювати свої порушені немайнові права та інтереси, тому не вдаються до послуг адвоката, зважаючи на оплатні умови їх отримання.

Реалізація публічних функцій адвокатури України здійснює комплексний вплив на суспільні відносини, а тому забезпечення репродуктивних прав людини на загальнодержавному рівні має відбуватися і через цю інституцію. До публічних функцій адвокатури відносять: функцію професійно-правового контролю за забезпеченням системою публічної влади конституційних прав і свобод людини; медіативну; просвітницьку; виховну; нормотворчу; функцію законотворчої ініціативи [18]. В умовах сьогодення реалізація вищезазначених функцій актуалізується у контексті того, що питання репродуктивного здоров'я залишаються пріоритетними в Україні.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб [17]. Законодавство не покладає на інститут адвокатури обов'язку гарантувати репродуктивні права осіб, оскільки в будь-якій сфері її діяльність є добровільною. У контексті активізації участі інституту адвокатури у сфері гарантування репродуктивних прав людини необхідним є проведення інформаційно-роз'яснювальної та просвітницької роботи.

Міжнародні організації є гарантами, що відіграють одну з вирішальних ролей у наданні допомоги щодо відновлення порушених репродуктивних прав, а зміст репродуктивних прав людини є дуже динамічним [19].

До міжнародних організаційно-правових (інституційних) гарантій належать міждержавні (міждержавні) організації та міжнародні неурядові організації, серед яких: Фонд Народонаселення ООН (United Nations Population Fund), Всесвітня організація охорони здоров'я (World Health Organization), ООН Жінки (UN Women), Управління Верховного комісара ООН з прав людини (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), Центр репродуктивних прав (Center for Reproductive Rights), Асоціація прав жінок у розвитку (Association for Women's Rights in Development), Human Rights Watch, Рада Європи, Європейський Союз та ін. Доцільним є аналіз статусу окремих провідних міжнародних інституційних гарантів, одним із видів діяльності яких є реалізація репродуктивних прав і свобод людини.

Так, місія Фонду народонаселення ООН полягає в тому, щоб «побудувати світ, у якому кожна вагітність бажана, кожне народження безпечне, а потенціал кожної молодої людини реалізований» [20]. Стратегічний план цієї організації на 2014–2017 рр. продовжив цю програму і визначив мету досягти загального доступу до сексуального та репродуктивного здоров'я, гарантувати репродуктивні права та зменшити материнську смертність для прискорення прогресу в порядку денному міжнародної конференції з народонаселення і розвитку (International Conference on Population and Development) [21].

Управління Верховного комісара ООН з прав людини має повноваження заохочувати та захищати повну реалізацію людьми всіх прав, встановлених у Статуті Організації Об'єднаних Націй та міжнародному праві. У своїй роботі управління керується мандатом, наданим Генеральною Асамблеєю в резолюції 48/141 [22], Статутом Організації Об'єднаних Націй [23], Загальною декларацією прав людини [24], Віденською декларацією та Програмою дій Всесвітньої конференції з прав людини 1993 року [25], Підсумковим документом Всесвітнього саміту 2005 року [26].

Зазначимо, що Департамент сексуального та репродуктивного здоров'я та досліджень Всесвітньої організації охорони здоров'я включає спеціальну програму «UNDP-UNFPA-UNICEF-WHO-World Bank Special Programme of Research» в галузі репродукції людини. Департамент і спеціальна програма забезпечують лідерство в питаннях, важливих для репродуктивних прав людини, шляхом формування програми досліджень і координації досліджень високого впливу; встановлення норм і стандартів; формулювання етичного та правозахисного підходу; підтримки дослідницького потенціалу з низьким рівнем доходу [27].

Центр репродуктивних прав (Center for Reproductive Rights) був заснований із

метою сприяння змінам на глобальному рівні, що приведуть до рівноправності усіх членів суспільства, незалежно від статі, надання доступу до якісних репродуктивних послуг, за яких кожна жінка матиме можливість приймати власні рішення без дискримінації та примусу. Центр використовує юридичні інструменти та засоби у сфері прав людини, а також міжнародне законодавство для просування репродуктивних прав [28].

Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», а саме ч. 1 ст. 3, заходи із охорони здоров'я здійснюються і громадські об'єднання та громадяни [2]. Необхідно акцентувати увагу на активній участі громадських організацій у процесі збору, узагальненні і розповсюдженні інформації щодо гарантування репродуктивних прав людини. У своїй діяльності громадські організації організовують семінари, тренінги, круглі столи, конференції, на яких підтримуються дискусії щодо ефективного забезпечення репродуктивних прав і свобод осіб; збирають, узагальнюють та розповсюджують інформацію у вигляді інформаційних навчально-методичних та наукових матеріалів тощо.

У контексті інституційних гарантій репродуктивних прав актуальною є взаємодія влади із засобами масової інформації, що може бути визнано одним із пріоритетних напрямів демократизації сучасної України. Журналісти не завжди обізнані зі специфічними правилами висвітлення проблематики репродуктивних прав, та наразі бракує українських медіа-журналістів, які б мали належну кваліфікацію та знання, потрібні для висвітлення проблемних аспектів захисту репродуктивних прав і свобод людини.

Відмінною рисою засобів масової інформації є те, що вони охоплюють широку аудиторію – часто національного масштабу – послідовними, високоякісними повідомленнями, переважно через телебачення та радіо. Важливо, що матеріали ЗМІ можуть допомогти подолати брак знань про фертильність і контрацепцію, виправити неправильне уявлення про ризик небажаної вагітності, усунути занепокоєння щодо побічних ефектів методів контрацепції, підвищити самоефективність або впевненість у вживанні заходів та/або змінити суспільні норми, що перешкоджають плануванню сім'ї та використанню контрацептивів [29]. Зазначене набуває особливої актуальності з огляду на необхідність формування в Україні власної законодавчої концепції репродуктивних прав людини [30].

Висновки. На підставі вищевикладеного можна зазначити таке:

1. Організаційно-правові гарантії репродуктивних прав людини – внутрішньо узгоджена система інституцій, до якої входять органи публічної влади та інститути громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на забезпечення, реалізацію та захист репродуктивних прав людини;

2. Доцільним є класифікувати гарантії репродуктивних прав людини: за рівнем механізму гарантування – на міжнародні та національні; національні, у свою чергу, на гарантії, визначені Конституцією України (конституційні), та гарантії, сформульовані в законах України та підзаконних нормативно-правових актах; за способом дії – на гарантії реалізації, охорони та захисту; за характером функціонування – на матеріальні та процесуальні норми;

3. До інституційних гарантів, що забезпечують ефективну реалізацію та захист репродуктивних прав людини, пропонується віднести: Верховну Раду України; Президента України; Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади; військово-цивільні адміністрації; органи влади Автономної республіки Крим; Конституційний Суд України та суди системи судоустрою; органи місцевого самоврядування; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; прокуратуру; адвокатуру; інститути громадянського суспільства тощо. Необхідною є систематизація нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вищезазначених суб'єктів у сфері забезпечення репродуктивних прав людини;

4. Відсутність координації в діяльності інституційних гарантів перешкоджає досягненню єдиної мети у сфері гарантування репродуктивних прав людини. Значний обсяг цілей і завдань у сфері забезпечення репродуктивних прав людини реалізується шляхом співпраці органів публічної влади з громадськими організаціями, як національними, так і міжнародними;

5. Співпраця держави з громадськими організаціями є ефективною, оскільки: громадські організації користуються підвищеною довірою у вирішенні їхніх проблем; таким організаціям притаманний високий рівень мотивації; правозахисні ініціативи громадських організацій переважно є успішними та ефективними; взаємодія з

громадськими організаціями сприяє відкритості та прозорості діяльності органів публічної влади у реалізації повноважень у сфері репродуктивних прав людини.

Список використаних джерел

1. Лебедева Ю. В. Конституційно-правове забезпечення свободи репродуктивного вибору особи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 61–67. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.11>.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.
5. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-p#Text>.
6. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-p#Text>.
7. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-p#Text>.
8. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги з питань плануванні сім'ї : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 21.01.2014 № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0059282-14#Text>.
9. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 360 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-p#Text>.
10. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
11. Федоренко В. Л. Конституційне право України : підруч. / До 20-ої річниці Конституції України та 25-ої річниці незалежності України. Київ : Ліра-К, 2016. 616 с.
12. Nalyvaiko L., Oliinyk V. Foreign experience of interaction between bodies of judicial authority and civil society institutions: problems of theory and practice. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2018. Special Issue № 2. С. 53–59. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-2-53-59>.
13. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
14. Nalyvaiko L., Pryputen D., Verba I., Lebedieva Y., Chepik-Trehubenko O. The European Convention on Human Rights and the Practice of the ECtHR in the Field of Gestational Surrogacy. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. Vol. 6. No. 2. P. 206–2019. URL: <https://doi.org/10.33327/ajee-18-6.2-n000203>.
15. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19>.
16. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text>.
17. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
18. Вільчик Т. Б. Функції інституційної адвокатури. *Форум права*. 2017. № 2. С. 24–29.
19. Nalyvaiko L., Lebedieva Y. Human reproductive rights: international standards, experience of Ukraine and Lithuania // *Modern scientific strategies of development : monograph / compiled by V. Shpak ; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov*. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2022. 349 p. P. 318–336. URL: <https://doi.org/10.51587/9781-7364-13395-2022-008-318-336>.
20. UNFPA: United Nations Population Fund. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/youthenvoy/2013/08/unfpa-united-nations-population-fund/>.
21. Reproductive rights are human rights. A handbook for National human rights institutions. United Nations, 2014. 229 p. URL: <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/NHRIHandbook.pdf>.
22. Резолюція 48/141 А Генеральної Асамблеї ООН «Верховний комісар щодо заохочення і захисту всіх прав людини» (витяг) від 07.01.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_709#Text.
23. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945. *United Nations*. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf.
24. Загальна декларація прав людини : Декларація ООН від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
25. Vienna Declaration and Programme of Action. *United Nations*.

URL: <https://digitallibrary.un.org/record/183139?ln=en>.

26. 2005 World Summit Outcome : resolution / adopted by the General Assembly. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/44168a910.html>.

27. Sexual and Reproductive Health and Research (SRH). *World Health Organization*. URL: [https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-\(srh\)/about-us](https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-(srh)/about-us).

28. 25 Organizations Fighting for Gender Equality. *Human Rights Careers*. URL: <https://www.humanrightscareers.com/magazine/organizations-gender-equality/>.

29. Mass Media: Reaching audiences far and wide with messages to support healthy reproductive behaviors. *High Impact Practices*. URL: <https://www.fphighimpactpractices.org/briefs/mass-media/>.

30. Nalyvaiko L., Lebedieva Y. Reproductive human rights: international standards, experience of Ukraine and Lithuania. *European Political and Law Discourse*. 2022. Vol. 9. Issue 4. P. 60–73. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2022/2022-9-4/08.pdf>.

Надійшла до редакції 13.12.2023

References

1. Lebedieva, Yu. V. (2023) Konstytutsiino-pravove zabezpechennia svobody reproduktyvnoho vyboru osoby [Constitutional and legal provision of a person's freedom of reproductive choice]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. № 3, pp. 61–67. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.11>. [in Ukr.].

2. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia [Fundamentals of Ukrainian legislation on health care] : Zakon Ukrainy vid 19.11.1992. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 4. Art. 19. [in Ukr.].

3. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. [The Constitution of Ukraine dated June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. Art. 141. [in Ukr.].

4. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy [On the Cabinet of Ministers of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 27.02.2014. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2014. № 13. Art. 222. [in Ukr.].

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy [On the approval of the Regulation on the Ministry of Health of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.03.2015 № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-#Text>. [in Ukr.].

6. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [On the approval of the Regulation on the Ministry of Education and Science of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.10.2014 № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-#Text>. [in Ukr.].

7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [On the approval of the Regulation on the Ministry of Social Policy of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.06.2015 № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-#Text>. [in Ukr.].

8. Pro zatverdzhennia ta vprovadzhennia medyko-tehnolohichnykh dokumentiv zi standartyzatsii medychnoi dopomohy z pytan planuvanni simi [On the approval and implementation of medical and technological documents on the standardization of medical care for family planning] : nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 21.01.2014 № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0059282-14#Text>. [in Ukr.].

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu mihratsiinu sluzhbu Ukrainy [On the approval of the Regulation on the State Migration Service of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.08.2014 № 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-#Text>. [in Ukr.].

10. Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy [On the Constitutional Court of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.07.2017. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2017. № 35. Art. 376. [in Ukr.].

11. Fedorenko, V. L. (2016) Konstytutsiine pravo Ukrainy [Constitutional law of Ukraine] : pidruch. / Do 20-oi richnytsi Konstytutsii Ukrainy ta 25-oi richnytsi nezalezhnosti Ukrainy. Kyiv : vydavnytstvo Lira-K. 616 p. [in Ukr.].

12. Nalyvaiko, L., Oliinyk, V. (2018) Foreign experience of interaction between bodies of judicial authority and civil society institutions: problems of theory and practice. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. Special Issue № 2, pp. 53–59. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-2-53-59>.

13. Pro sudoustrii i status suddiv [About the judiciary and the status of judges] : Zakon Ukrainy vid 02.06.2016. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2016. № 31. Art. 545. [in Ukr.].

14. Nalyvaiko, L., Pryputen, D., Verba, I., Lebedieva, Y., Chepik-Trehubenko, O. (2023) The European Convention on Human Rights and the Practice of the ECtHR in the Field of Gestational Surrogacy. *Access to Justice in Eastern Europe*. Vol. 6. No. 2, pp. 206–209. URL: <https://doi.org/10.33327/ajee-18-6.2-n000203>.

15. Pro viiskovo-tsyvilni administratsii [About military-civilian administrations] : Zakon Ukrainy vid 03.02.2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19>. [in Ukr.].

16. Pro Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny [About the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 23.12.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-#Text>. [in Ukr.].

17. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist [About the advocacy and advocacy activities] : Zakon Ukrainy vid 05.07.2012. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2013. № 27. Art. 282. [in Ukr.].

18. Vilchuk, T. B. (2017) Funktsii instytutitsiinoi advokatury [Functions of institutional advocacy]. *Forum prava*. № 2, pp. 24–29. [in Ukr.].
19. Nalyvaiko, L., Lebedieva, Y. (2022) Human reproductive rights: international standards, experience of Ukraine and Lithuania // Modern scientific strategies of development : monograph / compiled by V. Shpak ; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services. 349 p., pp. 318–336. URL: <https://doi.org/10.51587/9781-7364-13395-2022-008-318-336>.
20. UNFPA: United Nations Population Fund. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/youthenvoy/2013/08/unfpa-united-nations-population-fund/>.
21. Reproductive rights are human rights. A handbook for National human rights institutions. United Nations, 2014. 229 p. URL: <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/NHRIHandbook.pdf>.
22. Rezoliutsiia 48/141 A Heneralnoi Asamblei OON «Verkhovnyi komisar shchodo zaokhochennia i zakhystu vsikh prav liudyny» (vytiah) vid 07.01.1994 [Resolution 48/141 A of the UN General Assembly «High Commissioner for the Promotion and Protection of All Human Rights» (excerpt) dated 07.01.1994]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_709#Text. [in Ukr.].
23. Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii vid 26.06.1945. [The Charter of the United Nations Organization dated June 26, 1945]. *United Nations*. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf. [in Ukr.].
24. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Universal Declaration of Human Rights] : Deklaratsiia OON vid 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text. [in Ukr.].
25. Vienna Declaration and Programme of Action. *United Nations*. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/183139?ln=en>.
26. 2005 World Summit Outcome : resolution / adopted by the General Assembly. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/44168a910.html>.
27. Sexual and Reproductive Health and Research (SRH). *World Health Organization*. URL: [https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-\(srh\)/about-us](https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-(srh)/about-us).
28. 25 Organizations Fighting for Gender Equality. *Human Rights Careers*. URL: <https://www.humanrightscareers.com/magazine/organizations-gender-equality/>.
29. Mass Media: Reaching audiences far and wide with messages to support healthy reproductive behaviors. *High Impact Practices*. URL: <https://www.fphighimpactpractices.org/briefs/mass-media/>.
30. Nalyvaiko, L., Lebedieva, Y. (2022) Reproductive human rights: international standards, experience of Ukraine and Lithuania. *European Political and Law Discourse*. Vol. 9. Issue 4, pp. 60–73. URL: <https://epdd13.cz/wp-content/uploads/2022/2022-9-4/08.pdf>.

ABSTRACT

Yulia Lebedieva. Organizational and legal guarantees of human reproductive rights in Ukraine: constitutional and legal characteristics. This scientific article is devoted to the study of organizational and legal guarantees of human reproductive rights in Ukraine, which is the basis of the creation of a democratic, legal and social state. The internally coordinated system of institutions, which includes state authorities and civil society institutions, whose activities are aimed at ensuring, implementing and protecting reproductive human rights, is analyzed. It is proposed to classify guarantees of human reproductive rights: according to the level of the guarantee mechanism, into international and national guarantees, and national guarantees, in turn, into guarantees defined by the Constitution of Ukraine (constitutional) and guarantees formulated in the laws of Ukraine and in subordinate legal acts; according to the method of action regarding the guarantee of implementation, protection and protection; by the nature of functioning: on material and procedural norms. The scientific article analyzes the state of certain leading international institutional guarantors, one of the directions of which is the realization of human reproductive rights and freedoms. Attention is focused on the fact that the lack of coordination in their activities does not ensure their achievement of a single goal, therefore, it is necessary to systematize the normative legal acts that regulate the activities of the above-mentioned subjects in the field of ensuring human reproductive rights. The author concludes that the cooperation of the state with public organizations is effective because: public organizations enjoy increased trust in solving their problems; they are characterized by a high level of motivation; human rights initiatives of public organizations are mostly more successful and effective; interaction with public organizations promotes the openness and transparency of the activities of state authorities regarding the exercise of powers in the field of human reproductive rights.

Keywords: *reproductive rights, reproductive freedom, organizational and legal guarantees, institutional guarantees, guarantees of reproductive rights.*